

BANNED BOOKS

Informal notes on some
books banned for various reasons
at various times and in various
places.

Yazan: Anne Lyon Haight. Gözden geçirilmiş
ve genişletilmiş ikinci baskı. New York 1955
R. R. Bowker Company. XI + 172 S. \$. 2.50.
Karton kapaklı baskısı: 0.75.

Bu kitap, İsa'dan önce 387 den 1954 yılına kadar, dünyanın her bucağında, insan hayatının her çağında 'cezalandırılmış' olan kitapların bir listesidir. Kilise, devlet, hattâ kütüphanler, düşünce ve sanat ürünlerine, bunları ortaya çıkaranlara karşı giriştikleri savaşlarda kısa veya uzun bir zaman için yengi sağlamışlar, ne var ki, kutsal ateş, bütün bu baskılara karşılık yine sönmemiş, için için yanmış, etkisini yapmış, bir gün, kendisini mahkûm edenleri bütün dünya önünde utanacak duruma düşürmüştür. Bu kitap, denilebilir ki, düşünce üzerinde yapılan baskının bir indeksidir.

Mrs. Haight, uzun çalışmaların bir sonucu olan kitabını ilk önce 1935 te yayımlamıştır. Aynı zamanda, o yıl içinde Junior League of the City of New York'ta düzenlenen bir sergiye esas teşkil eden eser, yazarının sözleriyle: "yıllar boyunca, düşünce ve zevkin değişmeleri içinde, sansür eğilimlerini göstermek amacıyla" kaleme alınmıştır. "Kitapların çoğu din, siyaset, ahlâk bakımından, insanları dinsizlik, ihanet ve hayasızlığa karşı korumak için ceza görmüşlerdir!" Zamanında takibe uğramış olan bazı eserlerin bugün klâsikler arasında yer aldığını sözlerine ekliyen yazar, etraflı bir işe girişmediğini, sadece, konuyu incelemek isteyenler için ana çizgiler verdiğini söylüyor.

Yazar, cezalandırılmış, yasak edilmiş kitaplara ait birçok sergiler tertiplenmiş olduğunu da kaydettikten sonra bunların en önemlilerinden birinin Columbia Üniversitesi'nde, Üniversite'nin iki yü-

züncü yıldönümü dolayısıyla düzenlenen sergi olduğunu işaret ediyor. Yazar, Columbia Üniversitesi'nin iki yüzüncü yıl dönümü kutlama teması olan İnsanın öğrenme ve bunu serbestçe kullanma hakkı ilkesi üzerine düzenlenen sergiden, kitaba bir önsöz yazan Morris L. Ernst'in dosyalarından, Publishers' weekly'nin arşivinden faydalanmış, kendisine R. R. Bowker Co. de yardımda bulunmuştur. Ayrıca, The American Book Publishers Council, Anti-Censorship Committee'si ile, yazara sansürün son gelişmeleri üzerinde aydınlatmış; American Civil Liberties Union, National Organization of Decent Literature'e ait rapor ve listeler yazara yardımcı olmuştur. Ancak, Gümrük Dairesi'nin listeleri açıklanmadığından bir kısım kitaplara ait yasakların ne zaman konulduğu, ne zaman kaldırıldığı kesin olarak belirtilmemiştir. Pek tabii, *Index* diye tanılan, Roma Katolik Kilisesi'nin *Index Librorum Prohibitorum*'u kitabın başlıca kaynaklarından biridir.

Yazardan sonra Ernst L. Morris, yedi sayfaya varan önsözünde sansür üzerinde, bu kitabın değeri üzerinde etraflı olarak düşüncelerini açıklıyor: "Bu kitap, onu okuyan herkesin insanın en değerli hazinesine: fikirlere karşı duyduğu korkunun tarihî delillerini öğrenerek topraklarını toprağa daha sıkı basmasına yardım edecektir."

Kitabın 118 sayfası "Informal notes on banned books" başlığı altında İsa'dan önce 387 yılından (ilk olay, Homer'in *Odyssia*'sının bazı bölümlerinin genç okuyucular için sansür edilmesini tavsiye eden Eflâtun'la başlar) 1954 yılına kadar (kitabın son notu, 1946 yılında *Esquire* dergisiyle ilgilidir) çeşitli sebeplerle, zaman, zaman, yer yer yasak edilen, cezalandırılan, yakılan kitapların bir listesidir. Küçük notlarla açıklanan olaylar, okuyucuya gerekli ipuçları vermektedir.

Kitabın "Appendix"i, konu ile ilgili bir çok belgeleri içinde toplamaktadır: Trends in Censorship: Nazi banned books; Overseas libraries, 1953; Library Censorship; Comic books; Paper-bound books; Textbook censorship.

Statements on Freedom of Press: From *Aeropagitica* (Milton); From *On Liberty* (Mill); From Jefferson's writings; From Amenments to the Constitution of the United States, 1789; Library Bill of Rights (Adopted by Council of ALA at Atlantic City on June 18, 1948); The President's letter on Intellectual Freedom to the ALA meeting

in Annual Convention at Los Angeles, 1953 (Eisenhower Başkanın Darmouth College'de, 14 Haziran 1953 te söyledikleri kitapta daha önce verilmiştir.); The Freedom to read (2-3 Mayıs 1953 te Rye (New York)da, otuzdan fazla kütüphaneci, yayımcı ve ilgili kimse-nin Luther Ewans'ın başkanlığında yaptığı toplantıda alınan kararlar).

Exerpts from important court decisions (1868-1949 arasında mahkemelerin konu ile ilgili olarak verdikleri kararlardan parçalar).

United States Custom and Postal Laws and Regulations, covering the importation, transportation and mailing of books and other printed material (1930 dan 1954 e kadar gümrük ve postanın kitaplarla ilgili kanun ve nizamnamelerinden parçalar).

Kitabın bir "Bibliographical checklist"i ile bir de "index"i vardır.

* * *

Okuyucularımıza kısaca bir fikir vermek için, aşağıda, tarih boyunca yasak edilmiş kitaplardan bazılarının adlarını yazıyorum:

Homeros: Odisscia

Cofucius: Analects.

Ovidius: Ars Amatoria (Son olarak 1930'da San Francisco'da yasak edilmiştir.)

Elegies

Mukaddes Kitap.

Kur'an. (Son olarak 1929 da Rusya'da sadece tarih öğrencilerinin okumasına izin verilmiştir.)

Boccaccio: Dekameron (Son olarak 1954 te Amerika birleşik Devletleri'nde National Organization of the Decent Literature'in kara listesine girmiştir.)

Luther'in eserleri (Son olarak 1953 te Canada'da Martin Luther filmi, katolikleri tahrik edecektir kaydiyle yasak edilmiştir.)

Cervantes: Don Kişot.

Shakespeare: The Tragedie of King Richard the Second; The Merchant of Venice (Son olarak 1931 de Amerika Birleşik Devletleri'nde Buffalo, Manchester, New York'taki highschool'ların derslerinden kaldırılmıştır); King Lear.

Descartes: Les méditations métaphysiques. (1948'de henüz Index'ten kalkmış değildi).

La Fontaine: Masallar.

Molière: Tartüf.

Pascal: Düşünceler (1948'de Index'tedir.)

Daniel Defoe: Robinson Cruseo de dahil altı eseri (son olarak 1930'da Amerika Birleşik Devletleri Gümrük idaresi Moll Flander ile Roxana'yı yasak etmiştir.)

Swift: Gulliver'in seyahatleri dahil üç eseri.

Voltaire: Felsefe sözlüğü, Candide dahil sekiz eseri. (Örneği, 1935 te Rusya'da filozofik eserleri baskıya uğramıştır.)

Rousseau: Emile, İtiraflar, Contract Sociale, La Nouvelle Heloise dahil yedi eseri.

Diderot: Ansiklopedi (Daha önce bazı ciltleri Index'e giren eserin tamamı 1804 te Index'e alınmıştır.)

Kant'ın bazı eserleri (1939 da Franco, İspanya'da kütüphanelerden kaldırtmıştır.)

Gibbon: The history of the decline and fall of the Roman Empire (1953 te henüz Index'ten kaldırılmamış olmakla birlikte birçok katolik okullarında faydalanılmaktadır.)

Goethe: Werther, Faust (1939 da İspanya'da Franco'nun "hayasız yazarlar" diye kütüphanelerden kaldırttığı eserler arasında Goethe'nin kitapları da vardır.)

Stendhal: Kırmızı ve siyah (1948'de Index'te görülmektedir.)

Balzac: Le contes drôlastiques (1939 da Franco'nun kaldırttığı kitaplar arasındadır.)

Victor Hugo: Notre dame de Paris, Sefiller dahil altı eseri (Sefiller, 1864 ten beri Index'tedir.)

Andersen: Masallar (1954'te Amerika Birleşik Devletlerinde, Illinois'de çocuklar için açık saçık görülerek sadece büyüklerin okumasına müsaade edilmiştir.)

Darwin: On the origin of the species (Son olarak 1926 da Rusya'da, 1936 da Yugoslavya'da, 1937'de Yunanistan'da yasak edilmiştir. 1953 yılında Index'te görülmektedir.)

Flaubert: Madame Bovary 1865 te kendi vatanında bu eseri yüzünden yazarın mahkemeye düştüğü bilinir. Amerika Birleşik Devletleri'nde, 1954 te National Organization of Decent Literature'ın kara listesinde yer almıştır.)

Mark Twain: Tom Sawyer, Huckleberry Finn.

G. B. Shaw: Man and Superman dahil üç eseri

Oscar Wilde: Salomé

Havelock Ellis: Studies in the psychology of sex (Son olarak 1953 te İrlanda'da yasak edilmiştir.)

Gide: Si le grain ne meurt (1952'de Index'e girmiş, 1953'te İrlanda'da, 1954'te ise Ruslar tarafından Doğu-Berlin'de yasak edilmiştir.)

Pierre Louys: Aphrodit ve başka iki eseri. (Son olarak 1954'te Amerika Birleşik Devletleri'nde National Organization of Decent Literature'in kara listesine giren eserin, 1940 sıralarında Türkiye'de tercümesinin mahkemeye verildiği, fakat beraet ettiği hatırlardadır.

D. H. Lawrence: Aralarında Türkçeye çevrilenleri de bulunan yedi eseri Amerika Birleşik Devletleri'nin birkaç eyaletinde, İsveç'te, İrlanda'da, Rus idaresi altındaki Doğu-Berlinde yasak edilmiştir.

Hitler: Kavgam.

Hemingway: Aralarında, dilimize çevrilen İhtiyar Balıkçı, Silâhlara veda da vardır. İtalya, Almanya, İsveç, İrlanda, Boston'da yasak edilmiştir.

Walt Disney: Mickey Mouse Comic Strip, Popeye the Sailor. Yugoslâvya, İtalya ve Doğu-Berlin'de yasak edilmiştir.

Steinbeck: Türkçeye de çevrilen Gazap üzümleri ile başka bir eseri.

Kitap yasak eden memleketler arasında, hürriyetsizliğin bugünkü vatanı Komünist Rusya ile hürriyet ülkesi Amerika Birleşik Devletleri'nin pek sık görülmesi dikkate değer. Katolik Kilisesi'nin Index'i ile İrlanda'nın da adına sık sık raslanıyor.

Mrs. Haight bu güzel derlemesiyle, bütün aydınlara, bu arada kütüphanecilere faydalı bir elkitabı kazandırmış olmaktadır.

Polo Alto (California) 18. 12. 1955

Sami N. ÖZERDİM

Milli Kütüphane Başuzmanı